

РЕГУЛИСАЊЕ ПОЛОЖАЈА ПРИПАДНИКА НАЦИОНАЛНИХ МАЊИНА У РУМУНИЈИ – СА ПОСЕБНИМ ОСВРТОМ НА СРПСКУ НАЦИОНАЛНУ МАЊИНУ

др Јелица Горданић¹

Апстракт: Румунија је држава многих националних, језичких и религијских мањина. Укупан број припадника националних мањина у овој држави је око 10,5%. Падом комунизма 1989. године, положај припадника националних мањина у Румунији почиње да се побољшава. Рад испитује актуелно законодавство Румуније у погледу регулисања положаја припадника националних мањина. Основна права и обавезе припадника националних мањина регулисана су Уставом из 1991. године и уставним амандманима 2003. године. Устав омогућава припадницима националних мањина развијање и изражавање етничког, културног, језичког и религијског индентитета без дискриминације; право на учење матерњег језика у школама; право представљања у парламенту; право употребе матерњег језика пред административним и судским органима; телевизијски програм и новинска гласила на матерњем језику. Позитивни кораци ка јачању права припадника националних мањина у Румунији представљају и успостављање Савета националних мањина; уредба Владе о проширењу образовања на језицима националних мањина; оснивање Института за истраживање националних мањина и ратификација Европске повеље о регионалним и мањинским језицима. Румунском систему регулисања положаја националних мањина замера се непостојање државног универзитета са програмом на мањинским језицима, као и непостојање јединственог закона о статусу националних мањина. Румунија успешно промовише развој културе и образовања припадника националних мањина и њихову заступљеност у парламенту, али се овој држави замера непостојање кохерентног правног оквира за заштиту националних мањина, будући да важећи законски прописи често садрже правне празнине и стварају могућности за широко правно тумачење.

---

¹ Јелица Горданић, научни сарадник. Институт за међународну политику и привреду, Београд. E-mail: jelica@diplomacy.bg.ac.rs

Рад је настао у оквиру пројекта „Србија и изазови у међународним односима 2020. године”, који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије, а реализује Институт за међународну политику и привреду током 2020. године.

Рад посебно испитује положај српске националне мањине у Румунији. Закључује се да српска заједница у Румунији има представнике на свим нивоима друштвено политичких заједница – од локалне самоуправе до парламента. Срби у Румунији имају право на школовање на матерњем језику, употребу матерњег језика пред државним административним и судским органима, издавање часописа – међу којима су најзначајнији „Наша реч“ и „Књижевни живот“. Број припадника српске националне мањине је у тенденцији опадања, те сада има само шест основних школа у којима се учи српски језик, док је након Другог светског рата било више од 60 школа и преко девет хиљада ђака. Рад закључује да степен остварења права припадника националних мањина у Румунији у највећој мери зависи од бројности мањине. Многа права, укључујући право на образовање на матерњем језику и право употребе матерњег језика пред судским и административним органима зависи првенствено од бројности мањине. Мађарска национална мањина је, због своје бројности, у већој предности у односу на припаднике других мањина, укључујући и српску. Рад закључује да је обим права српске националне мањине у Румунији задовољавајући, упркос језичкој хијерархији и асиметричној двојезичности, карактеристичној за румунски систем регулисања права припадника националних мањина.

Кључне речи: Румунија, националне мањине, српска национална мањина, мањинска права.

Увод

У сваком друштву постоје одређене категорије становника које се по појединим карактеристикама разликују од већински доминантног становништва. На глобалном нивоу, данас постоји свега десетак једнонационалних држава у којима живи око 0,5% светског становништва. Етнички хомогене државе представљају изузетак а не правило на међународној сцени. У свету постоји нешто мање од двеста држава, док релевантних националних група има преко хиљаду.² Стога, вишејезичке и вишенационалне државе представљају правило на глобалном нивоу.

Када се говори о мањинама у смислу међународног права, реч је о оним мањинским групама које се од већински доминантног становништва

² Војислав Становчић, Појам националне мањине и третирање индивидуалних и колективних права, *Годишњак Факултета политичких наука*, Београд, 2008, стр. 479-503, стр. 480.

разликују по својим етничким, језичким и религијским карактеристикама, а чији су опстанак и функционисање у оквиру друштва угрожени.³

Општеприхваћена дефиниција мањина није усвојена, из разлога што је ова појава „врло жива и динамична и мења се и развија из дана у дан, у корак са променама у друштву“, те постоји мноштво дефиниција и смерница на основу којих се може рећи да ли се нека група може подвести под појам мањине, било етничке, верске или националне.⁴ Неки извори, попут Међународног суда правде, опредељују се да наведу карактеристике које представљају саставне елементе појма мањине. Међународни суд правде под овим елементима подразумева:

- постојање групе;
- поседовање властите расе, религије, језика и традиције;
- удруженост групе са идентитетом такве расе, религије, језика и традиције;
- осећање солидарности са циљем одржавања сопствене традиције, одржавања својих облика исповедања вере, обезбеђење образовања и одгоја своје деце у складу са духом и традицијама њихове расе;
- међусобна помоћ чланова групе.⁵

Додатна потешкоћа дефинисања појма мањина огледа се у чињеници да један број држава уопште не признаје категорију националних мањина – нпр. Француска. С друге стране, државе попут Канаде, Аустралије и Шведске су развиле концепт мултикултурализма као централни део владине политике у циљу побољшања инклузије националних (етничких) мањина и остварења културних различитости. Укључивањем мањина у политички живот државе „расте и њихова заступљеност у државним телима и органима што побољшава мањинску интеграцију у друштво, а решавањем проблема националних мањина кроз сучељавање мишљења у парламенту и друге демократске процесе у оквиру система спречава се и појава национално мотивисаних сукоба“.⁶

³ Милан Пауновић, Борис Кривокапић, Ивана Крстић, *Међународна људска права*, Београд, 2010, стр. 312.

⁴ Милош Јончић, Положај и заштита мањина у међународном праву, *Међународна политика*, год. LXIII, бр. 1147, 2012, стр. 53-72, стр. 55.

⁵ Ibidem, према: Силвијо Деветак, *Мањине, људска права, демократија и међународна заштита људских и етничких права*, Сарајево, 1989, стр. 201.

Румунија је етнички хетерогена држава која има око 10% припадника националних мањина. Према попису становништва из 2011. године мањинске групе обухватају 1.227.623 Мађара (6,1%), 621.573 Рома (3,1%, иако су друге процене знатно веће, попут цифре Савета Европе од 1,85 милиона), 50.920 Украјинаца (0,3%) и 36.042 Немаца (0,2%). Број Немаца је у последњих 20 година знатно опао, са 119.436 колико их је живело у Румунији 1992. године и 59.764 у 2002. години, услед константне емиграције у Немачку.⁷ Наведени попис становништва је забележио и бројне националне мањине са уделом мањим од 0,2% у укупном броју становника – 23.487 Руса; 27.698 Турака; 20.282 Татара; 18.076 Срба; 13.654 Словака; 7.336 Бугара; 5.408 Хрвата; 3.668 Грка; 3.271 Јевреја; 2.447 Чеха; 2.543 Пољака; 3.203 Италијана; 2.017 Кинеза; 1.361 Јермена, 1.264 Македонаца и 18.524 других. За око 1.236.810 испитаних није било доступних података о етничком идентитету.⁸

Националне мањине у румунском законодавству

Падом комунизма у Румунији, 1989. године, започиње етапа за борбу и побољшање права припадника националних мањина, у чему предњачи најбројнија мађарска мањина. Мађари су у Трансилванији затражили образовање на матерњем језику на свим нивоима и сегрегацију школа на основу етничког критеријума, чему су се Румуни оштро противили сматрајући их првим корацима мађарског ревизионистичког покрета. У марту 1990. године настали су етнички сукоби озбиљнијих размера у граду Тргу-Муреш, што је продубило неповерење између већине и мађарске мањине.⁹

Политичка странка „Демократска алијанса Мађара Румуније“ (ДАМР) залагала се за решавање мањинских проблема путем успостављања проширене локалне аутономије, уз одређена помињања културне и персоналне аутономије. Након одржавања првог конгреса ДАМР-а, ова странка је уложила напоре за израду нацрта „Закона о националним

⁶ Предраг Терзић, Начини представљања националних мањина у законодавним телима држава Југоисточне Европе, *Годишњак Факултета политичких наука*, Београд, 2012, стр. 113-127. стр. 115.

⁷ Romania- Minority Rights Group. Internet: <https://minorityrights.org/country/romania/21/08/2019>.

⁸ Ibidem

⁹ Sergiu Constantin, Linguistic policy and national minorities in Romania, 2004. p. 2 Internet: <http://www.gencat.cat/llengua/noves/noves/hm04tardor/docs/constantin.pdf> 22/08/2019.

мањинама и аутономним заједницама“ и исти поднела румунском парламенту 1994. године.

У међувремену, 1991. године на референдуму Румунија усваја Устав, који се мења уставним амандманима 2003. године.¹⁰ Устав Румуније из 1991. године са уставним амандманима 2003. године представља оквир и основ за детаљније регулисање положаја, права и обавеза припадника националних мањина у Румунији.

Важна институција за развој и реализацију прва припадника националних мањина у Румунији је „Савет националних мањина“, основан 1993. године као саветодавно тело румунске Владе. Циљеви ове институције су праћење специфичних проблема припадника националних мањина и нормативних, административних и финансијских проблема који се односе на остваривање права припадника националних мањина на очување, развијање и изражавање свог етничког, културног, језичког и верског идентитета на начин дефинисан у уставу Румуније, важећим законима и међународним уговорима чији је потписник Румунија.¹¹ Савет сачињавају представници правно конституисаних организација грађана који припадају националним мањинама. Савет националних мањина је овлашћен да:

- успоставља и одржава контакте са представницима легално конституисаних организација грађана који припадају националним мањинама;
- даје предлоге за израду нацрта предлога закона и владиних уредби у циљу решавања проблема који су у његовој надлежности;
- предлаже Влади или генералном секретару Владе усвајање административних мера за решавање проблема из своје надлежности;
- информише Владу о проблемима о којима се расправља у Савету;
- одржава сталне контакте и сарађује са органима локалне јавне управе ради идентификовања специфичних проблема административно-територијалних јединица и њиховог решавања;

¹⁰ Целокупан Устав Румуније доступан на Romania's Constitution of 1991 with Amendments through 2003. Интернет: https://www.constituteproject.org/constitution/Romania_2003.pdf?lang=en 22/08/2019.

¹¹ Government Order No. 137/1993 On the functioning of the Council for National Minorities as amended by Government Order No. 220/1993. Član 1.

- контактира са владиним и невладиним организацијама из иностранства и са међународним организацијама заинтересованим за заштиту права припадника националних мањина;
- изражава мишљења о нацртима закона, владиних одредби и наредби министара која се односе на права и обавезе припадника националних мањина;
- прима и испитује захтеве и обавештења институција, организација или физичких лица из своје делатности.¹²

За развој права мањина у Румунији неопходно је споменути и „Одељење за међунационалне односе“, специјализовану структуру Владе Румуније основану 1997. године, која промовише законска права појединаца који припадају националним мањинама доприносећи успостављању етничке и културне разноликости, развијању заједничких вредности и јачању кохезије у друштву.¹³

Устав Румуније о положају припадника националних мањина

Устав одредбом члана 1 дефинише Румунију као „суверену, независну, унитарну и недељиву националну државу.“ Румунија признаје и гарантује за припаднике националних мањина право на очување, развој и изражавање свог етничког, културног, језичког и религијског идентитета. Све заштитне мере које држава предузима за очување, развој и изражавање идентитета припадника националних мањина морају бити у складу са принципима једнакости и недискриминације у односу на друге румунске држављане.¹⁴

Члан 32 став 3 Устава гарантује право припадницима националних мањина да уче свој матерњи језик и право да се школују на матерњем језику. Средства за спровођење ових права су утврђена законом.

Припадници националних мањина имају право да буду представљени у парламенту. Према одредби члана 62 став 2 Устава организације грађана који припадају националним мањинама које не успеју да добију неопходан број гласова да буду заступљени у парламенту имају право на једно посланичко место у складу са изборним законом. Припаднике етничких мањина може представљати само једна организација.

¹² Ibidem, član 3.

¹³ Guvernul Romanei. Departamentul pentru Relatii Interetnice. Diversitatea Reuneste Identitati. Internet: <http://www.dri.gov.ro/en/despre-noi/30/08/2019>.

¹⁴ Romania's Constitution of 1991 with Amendments through 2003. Article 6. Internet: https://www.constituteproject.org/constitution/Romania_2003.pdf?lang=en 22/08/2019.

У делу Устава који регулише локалну јавну администрацију предвиђа се за територијално-административне јединице са значајном националном мањином усмена и писмена употреба мањинског језика у односима са локалним управним властима и децентрализоване јавне услуге, у условима дефинисаним законом. Ово право регулише члан 120 став 2 Устава. Ова одредба представља резултат уставног амандмана из 2003. године и значајну и позитивну измену у погледу побољшања положаја и обима права припадника националних мањина. Устав из 1991. године је чланом 119 регулисао следеће: „јавна управа из административно територијалних јединица заснована је на принципу локалне аутономије и децентрализације јавних услуга.“

У случају употребе језика пред судом, члан 128 Устава предвиђа да румунски држављани који припадају националним мањинама пред судовима имају право на изражавање на свом матерњем језику, под условима дефинисаним законом. Начини остваривања ових права, укључујући преводиоца и превод уређује се на начин који не омета несметано извршавање правде и не изазива додатне трошкове за укључена лица. Садашња формулација члана 128 је такође резултат уставног амандмана из 2003. године. Првобитно, употребу језика пред судовима је регулисао члан 127 Устава из 1991. године који је предвиђао да „грађани који су припадници националних мањина, и лица која не разумеју или не говоре румунски имају право да се упознају са свим актима и досијеима случаја, да говоре пред судом и формулишу закључке путем тумача. У кривичним стварима ово право ће се обезбедити бесплатно. Садашњи члан 128 Устава представља значајан корак напред у случају употребе мањинског језика припадника националних мањина.

Уставни амандмани из 2003. године су донели значајна побољшања у погледу положаја припадника националних мањина, посебно у погледу употребе мањинских језика. Замерке постоје на одредбу члана 6 којом се гарантује и остварује право на идентитет. У литератури се ова одредба описује као „ригидна“, посебно став 2 ове одредбе „заштитне мере државе у циљу очувања, развоја и изражавања идентитета припадника националних мањина биће у складу са принципом једнакости и недискриминације у односу на друге грађане Румуније“.¹⁵ Према мишљењу теоретичара, оваква формулација

---

¹⁵ Ibidem, члан 6 став 2.

не представља најбоље решење и у највећој мери „представља препреку у погледу побољшања положаја одређених мањина, посебно Рома.“¹⁶

*Језичка права и образовање припадника
националних мањина у Румунији*

Језичка права и права на образовање припадника националних мањина у Румунији регулисана су Законом о националном образовању. У посткомунистичком периоду Закон о образовању бр. 84/1995 измењен је владиним хитним Правилником бр. 36/1997 у циљу побољшања законодавног оквира у погледу образовања националних мањина. Две године касније измене су одобрене од стране парламента (Закон бр. 151/1999) и нова верзија закона објављена је у румунском Службеном гласнику бр. 606 у децембру 1999. године. У међувремену је долазило до измена закона. Последње измене окончане су усвајањем Закона о националном образовању 2011. године.¹⁷

Поглавље 12 другог дела овог закона насловљено је као „Образовање за лица која припадају националним мањинама“. Закон предвиђа да лица која припадају националним мањинама имају право да уче и примају инструкције на матерњем језику – на свим нивоима и облицима образовања где постоји одговарајући захтев (члан 45 став 1). Стога, на захтев и узимајући у обзир локалне потребе, могу се основати групе, часови, секције или школске јединице са наставом на језицима националних мањина (члан 45 став 2).

Ученицима који припадају националној мањини, а немају у месту боравка могућност да прате наставу на матерњем језику, биће обезбеђени или трошкови превоза до најближег места у коме се настава изводи на језику мањине, или смештај у интернату образовне институције која изводи наставу на мањинском језику. Особље у школама које изводи наставу на мањинским језицима, мора бити квалификовано и поседовати одговарајуће образовање и дипломе за извођење наставе на мањинском језику. За ученике који припадају националним мањинама румунско Министарство образовања

¹⁶ Sergiu Constantin, Linguistic policy and national minorities in Romania, op. cit., p. 5

¹⁷ Целокупан текст Закона о националном образовању је доступан на: Law Of National Education, Ministerul Educatiei Cercetarii Tineretului si Sportului, 2011. Internet: http://keszei.chem.elte.hu/bologna/romania_law_of_national_education.pdf 30/08/2019.

обезбеђује уџбенике, који могу бити двојаког карактера – уџбеници на језику мањине и уџбеници на румунском језику.¹⁸

У предуниверзитетском образовању са наставом на језицима националних мањина, сви предмети се уче на матерњем језику, осим румунског језика и књижевности.

Настава румунског језика и књижевности се изводи према наставним програмима и уџбеницима посебно формираним за мањинску групу током целе предуниверзитетске школске године. Изузетно, у образовним установама са наставом на језику националне мањине, на основу захтева родитеља или законских старатеља, или на захтев организације националне мањине заступљене у румунском парламенту, или на захтев парламентарне групе националних мањина, предмет румунски језик и књижевност ће се предавати на основу уџбеника који се користе у образовним институцијама са наставом на румунском језику.¹⁹

Уколико ученици припадници мањина похађају наставу на румунском или језику неке друге мањине која није њихова национална, на захтев ће се, а према одредбама закона, одобрити учење језика, књижевности, историје и традиције њихове националне мањине. Наставни програм и уџбенике за историју и традиције те националне мањине одобрава румунско Министарство образовања.²⁰

Раније законодавство Румуније у погледу образовања припадника националних мањина предвидело је могућност успостављања одељења, група и секција на факултетима у оквиру којих ће се настава изводити на мањинским језицима. Оваквим решењем није била задовољна мађарска национална мањина, која је захтевала оснивање државног универзитета на коме би се настава изводила на мађарском језику.

Одредбе ранијег Закона о образовању су омогућавале припадницима националних мањина успостављање сопствених приватних високошколских установа. Мађарска национална мањина је искористила ову могућност 2001. године оснивањем приватног Универзитета „Сапиента“.

Саветодавни комитет Оквирне конвенције за заштиту националних мањина износи похвале у својим извештајима за законодавство Румуније у

---

¹⁸ Ibidem, član 45 stav 5-12.

¹⁹ Ibidem, član 46 stav 1-3.

²⁰ Ibidem, član 6-12.

погледу образовања на језицима мањина, истичући да постоји мањак учбеника на мањинским језицима и мањак квалификованог особља за наставу за припаднике јерменске, српске, хрватске, пољске, словачке и татарске националне мањине. Ово отежава школовање, а и у извесној мери дискриминише ученике припаднике националних мањина, јер постоји бојазан да не добијају образовање подједнаког квалитета као ученици који наставу похађају на румунском језику.²¹

Језичка права и медији

Употребу мањинских језика у медијима регулише Закон о аудиовизуелној делатности из 2002. године.

Закон у члану 10 одређује да Национални аудиовизуални савет, као гарант јавног интереса у области радијског и телевизијског емитирања, има задужење да осигура „заштиту румунске културе и језика, као и језика и културе националних мањина“,²² и да „надгледа исправност изражавања на румунском језику и језицима националних мањина.“²³

Чланом 82 поменутог закона се предвиђа да ће дистрибутери у подручјима у којима је број припадника националне мањине већи од 20%, бесплатно обезбедити пренос програма на језику присутне мањине.²⁴ Програми на језицима најбројнијих мањина (мађарске, ромске, украјинске) се емитују на националном и локалном нивоу од стране државне телевизије и радија.

Права припадника националних мањина на нивоу локалне јавне администрације

Закон о локалној јавној управи из 2001. године представља важно достигнуће за развој мањинских права у Румунији. Закон предвиђа да грађани који припадају националној мањини која чини најмање 20% броја становника административно-територијалне јединице, уживају право употребе матерњег језика у односима са локалним органима јавне управе,

²¹ Sergiu Constantin, Linguistic policy and national minorities in Romania, op. cit., p. 8.

²² The Audiovisual Law no. 504/2002 of Romania. Član 10 stav 3f. Internet: <http://www.cna.ro/The-Audio-visual-Law,1655.html> 28/08/2019.

²³ Ibidem, član 17 stav 2.

²⁴ Ibidem, član 82.

под условима утврђеним Уставом, законом и међународним уговорима у којима је Румунија уговорна страна.²⁵

Ова могућност подразумева признавање листе језичких права утврђеним у одређеним одредбама закона. Грађани који припадају националним мањинама имају право на обраћање локалним органима јавне управе и специјализираном особљу локалне управе на матерњем језику, било писмено или усмено. Члан 90 став 2 овог закона предвиђа да ће грађани припадници мањина одговоре добити на два језика – румунском језику и на језику националне мањине. Као логичан след ових права, закон предвиђа да особе које говоре и пишу мањинским језиком морају бити запослене у односима са јавношћу у органима локалне управе.²⁶

Чланови 40 и 106 Закона о локалној јавној управи предвиђају да у територијално-административним јединицама у којима је удео грађана који припадају једној националној мањини 20% од укупног броја становника, припадници националне мањине имају право да буду обавештени на свом матерњем језику у погледу дневног реда седнице локалног или окружног савета.

У случајевима да у локалним или окружним саветима припадници националне мањине представљају најмање трећину укупног броја, њихов матерњи језик се може користити на седницама савета. У таквим случајевима, канцеларија градоначелника треба да обезбеди превод на румунски језик. Сва документација са састанака савета одржаних под оваквим околностима мора бити преведена на румунски језик.²⁷

Под истим условима, локалне власти ће омогућити да имена јавних установа буду поред румунског, исписана и на мањинском језику.²⁸

Одлуком Владе бр. 1206/2001 детаљније се регулишу одредбе о употреби језика грађана који припадају националним мањинама.

Ова одлука је важна из два разлога:

- детаљније појашњава језичка права прописана Законом
- олакшава њихово спровођење нових правних одредби у погледу националних мањина.²⁹

²⁵ Law on local public administration no 215/2001, Član 17. Internet: file:///D:/20fe61792d723a1bd6d25c0f882219f0%20(1).pdf 28/08/2019.

²⁶ Ibidem, član 90 stav 3.

²⁷ Ibidem, član 43 stav 3.

²⁸ Ibidem, član 90 stav 4.

Одлука чланом 9 предвиђа да се званичне церемоније које организују органи локалне управе обављају на румунском језику. У административно-територијалним јединицама у којима припадници националне мањине представљају 20% укупног броја становника, језик односне мањине се може користити у овим приликама.

Приликом склапања брака, церемонију брака обавља матичар на румунском језику. На захтев, церемонија венчања може се обавити на матерњем језику лица која закључују брак, под условом да матичар говори тај језик. Брачни документи и потврде се састављају искључиво на румунском језику. Владином одлуком се у члановима 11 и 12 прецизира како би требало да изгледају натписи имена локалитета и јавне установе.³⁰

Замерке су упућиване Румунији у погледу састава полиције и недовољне заступљености припадника националних мањина у полицијским редовима. Закон број 360/2002 о статусу полицијских службеника предвиђа чланом 10 да свако лице „има приступ испиту образовне институције Министарства унутрашњих послове и право на директно запослење, без обзира на расу, националност, пол, религију, богатство или друштвено порекло, у складу са општим законским условима предвиђеним за јавне службенике.“³¹ Закон о статусу полицијских службеника регулише права припадника националних мањина одредбом 79 и наводи да у административно територијалним јединицама у којима лица која припадају националној мањини чине 20% становништва, полицијски службеници који знају језик мањине ће се ангажовати.³²

Позитивне и негативне особине румунског законодавства у погледу положаја припадника националних мањина

Од краја 1989. године и пада комунистичког режима Румунија је уопштено унапређивала своје законодавство, али и законодавство у погледу положаја припадника националних мањина. Уставним амандманима из 2003.

²⁹ Sergiu Constantin, Linguistic policy and national minorities in Romania, op. cit., p. 9.

³⁰ Ibidem

³¹ Law no. 360/2002 regarding the status of the police servants. Član 10. Интернет: <http://www.schengen.mai.gov.ro/English/Documente/Law/Police/Law%20no.%20360%20of%202002.pdf> 29/08/2019.

³² Ibidem, član 79.

године положај припадника националних мањина у Румунији је побољшан у неколико аспеката:

- унапређено је право на изражавање на матерњем језику пред судским органима,
- побољшана је писмена и усмена употреба мањинског језика у односима са локалним управним властима у административно-територијалним јединицама у којима мањине сачињавају значајан удео у укупном броју становништва,
- на законском нивоу општи положај припадника националних мањина се временом унапређивао.

Румунија је постала чланица Савета Европе 7. октобра 1993. године и потписала Оквирну конвенцију за заштиту националних мањина 1. фебруара 1995. године (конвенција је ратификована у мају 1995. године). Поред тога, Румунија је у јулу 1995. године потписала Европску повељу о регионалним и мањинским језицима, али је било потребно више од дванаест година да се ова међународна конвенција укључи у домаћи правни систем.³³

Румунија је основала Институт за истраживање националних мањина 2000. године. Институт је под надлежношћу румунске Владе, а његов рад координира Одељење за међунационалне односе. Основан је с циљем припреме, координације и спровођења фундаменталних и примењених студија, анализе и истраживања у погледу различитих аспеката очувања, развоја и изражавања етничких, културних, језичких и верских националних мањина и других етничких заједница.

Институт организује и спроводи пројекте у партнерству са међународним телима и институцијама и припрема, штампа и дистрибуира публикације, извештаје и друге научне материјале у Румунији и у иностранству. Особље Института активно учествује на научним и културним манифестацијама и спроводи активности које имају за циљ заштиту припадника националних мањина. Институт је почео са радом 2007. године и од тада је организовао бројне семинаре, дебате, округле столове и друге активности у вези са очувањем, развојем и изражавањем етничких, културних, језичких и верских идентитета националних мањина.³⁴

³³ Sergiu Constantin, *The Romanian Law on Ratification of the European Charter for Regional or Minority Languages*, *European Yearbook of Minority Issues*, Vol 6, 2006/7, pp. 575-584, p 575.

³⁴ О активностима Института видети детаљније на: Romanian Institute for Research on National Minorities. Internet: <http://www.ispmn.gov.ro/eng/page/despre-institut> 29/08/2019.

Упркос тенденцији побољшања и унапређења положаја националних мањина у Румунији, у званичним извештајима Саветодавног комитета Оквирне конвенције за заштиту националних мањина, тренутна законска решења Румуније у погледу положаја националних мањина су „раздвојена, непотпуна, са великим бројем правних празнина и као таква веома су погодна за контрадикторно тумачење.“³⁵

Румунији недостаје јединствен, кохерентан и свеобухватан закон о статусу националних мањина. Кохерентна политика, садржана у јединственом Закону о статусу националних мањина, омогућавала би једнак приступ и остварење права свим припадницима националних мањина које, за сада, у великој мери зависи од локалних услова и добре воље локалних власти. Према извештају Саветодавног комитета из 2017. године замерке се упућују на присутне антимађарске ставове и дискриминацију Рома.

Румунија је усвојила „Стратегију за инклузију грађана Румуније који припадају ромској националној мањини“ 2015. године. Наведени документ поставља циљеве у областима образовања, запошљавања, здравства, становања, промоције и заштите ромске културе и учешћа ромске популације у јавном и политичком животу. Стратегија није идентификовала изворе финансирања наведених активности, нити садржи механизме за обезбеђивање њихове примене.³⁶

Извештај Саветодавног комитета упућује критике на рачун Закона о изборима из 2015. године. Закон садржи одредбе о преференцијалним местима за представнике националних мањина. Овим се омогућава да по један представник сваке националне мањине буде заступљен у Савету националних мањина. Примећује се да постојеће законске и административне одредбе о изборима не стварају повољне услове за фер и слободно надметање. Готово монополистички положај организација националних мањина које учествују у раду Савета националних мањина негативно утиче на могућност развоја плурализма, неслагања и конфликта унутар сваке заједнице националних мањина.³⁷

³⁵ Advisory Committee On The Framework Convention For The Protection Of National Minorities. Fourth Opinion on Romania – adopted on 22 June 2017 Published on 16 February 2018, p. 1. Internet: <https://rm.coe.int/fourth-opinion-on-romania-adopted-on-22-june-2017/168078af7629/08/2019.29/08/2019>.

³⁶ Ibidem

³⁷ Ibidem, p. 6.

Усвајање јединственог Закона о статусу националних мањина у великој мери би отклонило недостатке који постоје у тренутном законодавству Румуније у погледу регулисања положаја припадника националних мањина. Од 2006. године се у румунском политичком животу интензивно говори о усвајању поменутог закона. Међутим, резултати су изостали до данас.

Један од врло реалних разлога неусвајања поменутог закона јесу могући неповољни захтеви мађарске националне мањине. Падом комунизма 1989. године, мађарска политичка елита у Румунији је помињала успостављање аутономије – проширене локалне и културне аутономије. Бојазан од мађарске аутономије присутан је и дан данас у Румунији, што изазива доста напетости и нетрпељивости у односу два народа. Према ставовима мађарских политичара: „Аутономија није сецесија. То је нормална стварност у ЕУ. Ако је другима дозвољено да је имају, и нама Мађарима би требало дозволити да је имамо...“.³⁸ Усвајање јединственог закона о статусу националних мањина у Румунији у великој мери је неизвесно и умногome ће зависити од мађарско-румунских међудржавних односа и тенденција мађарске националне мањине у погледу аутономије.

Срби у Румунији

Срби су по бројности осма национална мањина у Румунији. Највећи део Срба у Румунији данас живи у шездесетак места на западу и југозападу Румуније, почев од места Торња и градова Надлак и Арад на Моришу, до општине Свиница на Дунаву (жупаније Арад, Тимиш, Караш-Северин и Мехединц). Број Срба у Румунији је у константном опадању. У Румунији је живело 44.078 Срба 1924. године; према резултатима пописа становништва из 2002. године 22.561 Срба, а према подацима из 2011. године нешто више од 18 хиљада Срба живи у Румунији, што је мање од 0,1% укупног становништва државе.³⁹

У Румунији Срби су присутни од периода средњег века. По мишљењу етнолога, присуство Срба у Румунији се може поделити на неколико

³⁸ Hungarian Minority in Romania: Ethnic Minority Rights Remain Political Issue, 20/03/2014. *UNPO.org*. Internet: <https://unpo.org/article/16964> 29/08/2019.

³⁹ Срби у Румунији и Бараганска голгота, *Carsa.rs*, 27/07/2018. Интернет: <https://www.carsa.rs/srbi-u-rumuniji-baraganska-golgota/> 25/08/2019.

периода: средњовековни, отомански, хабзбуршки, аустро-угарски, период светских ратова, комунистички и посткомунистички.⁴⁰

За савремени, посткомунистички период присуства Срба у Румунији, карактеристичан је низак природни прираштај и релативно старија популација. Међу Србима у Румунији присутан је билингвизам (говоре српски и румунски језик) или само монолингвизам (говоре само румунски језик).

Припадници српске националне мањине у Румунији похађају 11 четворогодишњих школа где наставу уче на српском језику и две осмогодишње школе где наставу слушају на српском и румунском језику. У Темишвару постоји српска гимназија „Доситеј Обрадовић“, док на Универзитетима у Темишвару и Букурешту постоје одељења за српске студије. Приметан је пад броја школа у којима се настава изводи на српском језику. Истовремено, долази до повећања броја деце из мешовитих бракова која говоре и српски и румунски језик и која ће, након учења српског језика четири године у основној школи, даљи ток образовања наставити на румунском језику.

У погледу очувања српског националног идентитета у Румунији од великог је значаја религија и активност цркве. За Србе у Румунији, црква представља чувара традиције, језика и обичаја. Седиште епархије Српске православне цркве у Румунији је у Темишвару, где постоје три српске цркве. За духовност и традицију Срба у Румунији од великог значаја је и пет манастира Српске православне цркве на територији Румуније – Базјаш, Златица, Бездин, Свети Ђурађ и Кусић. Имајући у виду да су Срби као и Румуни православни хришћани, Румуни и Румунска православна црква показују велико поштовање за Српску православну цркву.⁴¹

Заштита припадника националних мањина зависи од политике друштва, подршке владиних институција и, пре свега, законодавства које се примењује и у пракси. Дакле, уколико законодавство прописује мањинске институције, неопходно је да те институције у пракси заиста врше своју функцију, како би дошло до реализације мањинских права.

Срби у Румунији имају припадност српској заједници, али истовремено и припадност румунском друштву. Малобројност, као и све веће опасности од асимилације и акултурације представљају највећу бригу за Српску заједницу у Румунији. Према речима проф. др Славомира Гвозденовића,

⁴⁰ Aleksandra Djurić-Milovanović, Serbs in Romania Relationship between Ethnic and Religious Identity, *Balkanica*, 2012, XLIII, pp. 117-142, p. 117.

⁴¹ *Ibidem*, p. 123.

почасног председника Савеза Срба у Румунији: „Живимо у демократији какву нисмо могли ни да саћамо пре 25–30 година, али на кога да се то примени“.⁴²

Малобројност Срба у Румунији директно је повезана и са проблемом учења језика и извођења наставе на српском језику. Срби као призната национална мањина имају право на школе на матерњем језику, и настава се одржава чак и ако одељење има мање од 15 ученика (што представља стандард и услов за одржавање наставе). Према речима проф. Гвозденовића: „Свака од тих школа има по четири, пет, шест ђака и само једног учитеља. Укупно са српском гимназијом од првог до дванаестог разреда, ми имамо свега око 230 ђака који уче на српском језику. Између два рата и одмах после Другог светског рата, педесетих година, постојало је шездесетак српских школа и девет хиљада српских ђака“.⁴³ Још један проблем повезан са учењем српског језика у Румунији јесте немогућност да се на основу програма и Закона о образовању штампају уџбеници из којих би ђаци учили српски језик. За остварење овог права неопходна је помоћ Србије.

Интересе српске заједнице у Румунији заступа Савез Срба у Румунији. Ова организација, основана 1989. године, представља крвно удружење Срба у Румунији и једини је представник прихваћен од стране Србије и Румуније. Од државе Румуније, Савез Срба на годишњем нивоу добија између 850–900.000 евра. Највећи део новца се троши на финансирање културних активности. Финансијском помоћи Румуније се подмирује 95% финансија српске заједнице.⁴⁴

Савез Срба у Румунији је организован у 23 организације и педесетак одбора широм Румуније. Ово удружење издаје и три часописа на српском језику – „Наша реч“ (излази једном недељно), „Књижевни живот“ (шестомесечник) и „Нови темишварски весник“ (штампа се сваког другог месеца). Двојезични тромесечник, српско-румунски међународни часопис „Огледало – Оглинда“, издаје Културно-просветна заједница општине Сечањ у Србији у сарадњи са Савезом Срба Румуније, темишварским удружењем Савеза писаца Румуније и Друштвом за румунски језик Војводине.⁴⁵

⁴² Мира Канкапаш Тркља, Све их је мање, али се не дају – са Србима у Темишвару на Божић, *Sputniknews*, 07/01/2018. Интернет: <https://rs-lat.sputniknews.com/analyze/201801071114070757-bozic-srbi-temisvar-/25/08/2019>.

⁴³ *Ibidem*

⁴⁴ *Ibidem*

⁴⁵ Ђуро Ђукић, Срби у Румунији чувају национални идентитет, *Политика*, 05/05/2014. Интернет: <http://www.politika.rs/sr/clanak/291969/%D0%A1%D1%80%D0%B1%D0%B8->

Издавачка кућа „Савез Срба у Румунији“ основана је 1994. године.⁴⁶ До сада је објавила више од 350 наслова. У фокусу њеног рада је организација бројних културних догађаја важних за очување идентитета Срба у Румунији – од оних великих сабора, фестивала, смотри, до дечјег фестивала српског фолклора који окупи 200–300 ђака. Заједница Срба у Румунији је једнина српска заједница у свету која има сајам књига.

За заједницу Срба у Румунији важан је „Дан српског језика“ регулисан законом који је изгласао парламент Румуније, а за који је узет 21. новембар. На тај дан 1826. године Димитрије П. Тирол, велики поштовалац Вука Караџића, обавестио је писмом Вука у Бечу да је штампао *Банатски алманах* његовим правописом. Под окриљем Савеза Срба у Румунији одржавају и Дани српске културе у Букурешту и Дани Срба у Араду, Дани преображења Срба у Румунији, Фестивал српског фолклора, док је у новембру традиционални Месец српске културе.⁴⁷ Важно је поменути и књижевни круг „Димитрије Тирол“, основан од стране младих српских интелектуалаца из Темишвара.

Држављани Србије досељени у Румунију после 1989. године основали су удружење „Српско-румунски центар“, са седиштем у Темишвару. Активност Центра је у највећој мери оријентисана на економску сарадњу Румуније и Србије, имајући у виду да су чланови махом привредници из Србије или њихови румунски партнери.⁴⁸

Последњи изузетно значајан догађај за српску заједницу у Румунији било је добијање празника српске мањине у Румунији 2019. године. Тај дан је 27. Јануар – Дан Светог Саве. На легислативну иницијативу посланика српске мањине у Парламенту Румуније Славољуба Аднађа, Дом посланика румунског парламента усвојио је закон, којим је 27. јануар постао празник српске мањине у Румунији. Усвајање закона је од великог значаја за српску заједницу у Румунији, јер Свети Сава представља једну од централних и

%D1%83 %D0%A0%D1%83%D0%BC%D1%83%D0%BD%D0%B8%D1%98%D0%B8-%D1%87%D1%83%D0%B2%D0%B0%D1%98%D1%83-%D0%BD%D0%B0%D1%86%D0%B8%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D0%BD%D0%B8-%D0%B8%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B8%D1%82%D0%B5%D1%82 27/08/2019.

⁴⁶ Марко Лопушина, У Румунији све мање Срба, *Вечерње новости*, 02.11.2013. Интернет: <http://www.novosti.rs/vesti/planeta.301.html:461873-U-Rumuniji-sve-manje-Srba 27/08/2019>.

⁴⁷ Ibidem

⁴⁸ Ђуро Ђукић, Срби у Румунији чувају национални идентитет, *op. cit.*

најомиљенијих личности српске историје, културе, духовности и Српске православне цркве. Закон предвиђа да Дан Светог Саве могу организовати централне и локалне власти, институције под њиховом управом или координацијом, као и цивилна, физичка и правна лица. Одредбама закона предвиђа се организовање и учешће у програмима, друштвеним или научним манифестацијама, посвећеним промоцији српске мањине у Румунији. Према речима посланика Аднађа: „Овај закон ће помоћи да се очува и унапреди култура српске мањине у Румунији, затим да се промовише имиџ Румуније у свету, као земље која даје подршку културној разноликости и добром суживоту у нашој земљи, и потврди неоспорна стварност у вези са омогућавањем свих права и слобода грађана и подршке, коју националне мањине у Румунији уживају.“⁴⁹ По објављивању закона у румунском Службеном гласнику, српска мањина моћи ће да тражи овај дан као нерадан.⁵⁰

Срби у Румунији су задовољни својим положајем и сарадњом са државним органима. За разлику од ранијих периода, данас постоје добри услови за школовање деце на српском језику и развој српске културе и духовности. Срби у Румунији очекују већу помоћ и ефикаснију сарадњу са институцијама државе Србије, посебно у погледу развоја и афирмације српског језика. Срби у Румунији сматрају да је неопходно пронаћи правни оквир да се српски студенти из Румуније уписују на факултете у Србији, без претходног полагања пријемних испита (као што је случај са румунском мањином која долази да студира у Румунији), или да се барем обезбеди да српски студенти из Румуније у Србији не плаћају студије. Поред тога, као афирмативне активности Србије према студентима биле би и десетак стипендија за најбоље ученике, као и организација курсева за наставнике, како би се благовремено обезбедио, тамо где је потребно, неопходан број дефицитарних просветних радника из Србије за рад у српском школству у Румунији, до нивоа универзитета.⁵¹

Срби у Румунији изражавају бојазан због своје малобројности, која не показује тенденцију пораста. Постоји реална опасност од гашења српске

⁴⁹ Срби у Румунији добили Дан Светог Саве, *Расејање.инфо*, 18/04/2019. Интернет: <https://www.rasejanje.info/2019/04/18/srbi-u-rumuniji-dobili-dan-svetog-save/> 27/08/2019.

⁵⁰ В. Ц. С. Саву славе и у Румунији, *Вечерње новости*, 12/04/2019. Интернет: <http://www.novosti.rs/vesti/naslovna/drustvo/aktuelno.290.html:788558-Savu-slave-u-Rumuniji> 27/08/2019.

⁵¹ Ђуро Ђукић, Срби у Румунији чувају национални идентитет, *op. cit.*

гимназије у Темишвару и неколико српских основних школа. Из тог разлога, неопходна је помоћ Републике Србије и боља и ефикаснија сарадња са институцијама из Србије. Према ставовима челних људи Савеза Срба у Румунији „језик и култура су спас за српске душе у Румунији, јер је асимилација сурова и убрзано доприноси нестајању Срба. Прво се све мање Срба рађа, потом се све више Срба жени и удаје за румунске грађане, на крају школовање и посао траже да си више Румун, него Србин. Све је то природан процес, за који се чини понекад да је незаустављив.“⁵²

Закључак

Румунија активно развија законодавство у погледу положаја, права и обавеза припадника националних мањина. Крајем деведесетих година 20. века и почетком двехиљадитих усвојени су, и аманданима измењени, многи правни акти који се баве тематиком мањина. На овом месту је неопходно поменути амандане на Устав 2003. године, решења Закона о јавној локалној управи из 2001. године, оснивање Румунског Института за истраживање националних мањина 2000. године, успостављање Савета националних мањина 1993. године и Одељења за међунационалне односе 1997. године.

Обим остварења права припадника националних мањина у Румунији у највећој мери зависи од бројности мањине. Румунија има велики број националних мањина, али такође добар део националних мањина садржи мање од 0,2% у укупном уделу становништва. Из тог разлога, није ни реално очекивати да ће свака национална мањина у Румунији моћи у подједнакој мери да оствари права која се предвиђају законским актима. За сада, по обиму остварења права предвиђених законом предњачи најбројнија, мађарска мањина. Тако нпр. припадници мађарске мањине, за разлику од припадника других мањина, имају могућност да се школују на матерњем језику на свим нивоима образовања – од основне школе до факултета.

Упркос великом броју позитивних решења у погледу статуса националних мањина, румунско законодавство се критикује као нејединствено, са правним празнинама – што ствара могућност контрадикторног тумачења. Како би се ови недостаци исправили, неопходно је усвајање јединственог закона о статусу припадника националних мањина,

⁵² Марко Лопушина, У Румунији све мање Срба, *Вечерње новости*, 02.11.2013. Интернет: <http://www.novosti.rs/vesti/planeta.301.html:461873-U-Rumuniji-sve-manje-Srba> 27/08/2019.

као и обезбеђивање механизма којима би се решења из закона спровела у пракси, без последица дискриминације по било коју националну мањину.

Припадници српске националне мањине у Румунији су у највећој мери задовољни својим положајем, условима за спровођење активности и сарадњом са румунским институцијама. Упркос чињеници да се суочавају са малобројношћу и упркос опасности од асимилације, Савез Срба у Румунији активно ради на очувању и развоју српског националног идентитета и путем организације бројних културних активности негује српско присуство у Румунији. За разлику од других дијаспора Србије, српска дијаспора у Румунији је мала. Имајући у виду географску близину Србије и Румуније, институције Републике Србије би требале активније да се укључе у пружање помоћи српској дијаспори у Румунији. Исто тако, имајући у виду да Србима у Румунији недостају уџбеници за учење језика, Србија би требала да пружи помоћ по том питању, као и да размотри могућности за олакшање уписа на факултете и факултетско школовање Срба из Румуније у Србији. Многе државе, па између осталог и Румунија, омогућавају олакшице студентима из дијаспоре заинтересованим да се школују у матици.

Српска национална мањина у Румунији је у тенденцији пада, који ће се врло вероватно наставити у наредним деценијама. Поред тренутно добрих услова за функционисање српске заједнице у Румунији и добре сарадње Савеза Срба у Румунији са румунским државним институцијама, очекује се да видимо даљи развој и положај Срба у Румунији након усвајања јединственог Закона о статусу националних мањина.

Литература

- Advisory Committee On The Framework Convention For The Protection Of National Minorities. Fourth Opinion on Romania – adopted on 22 June 2017 Published on 16 February 2018. Internet: <https://rm.coe.int/fourth-opinion-on-romania-adopted-on-22-june-2017/168078af76> 29/08/2019.
- В. Ц. С., Саву славе и у Румунији, *Вечерње новости*, 12/04/2019. Интернет: <http://www.novosti.rs/vesti/naslovna/drustvo/aktuelno.290.html:788558-Savu-slave-u-Rumuniji>
- Constantin, Sergiu, Linguistic policy and national minorities in Romania, 2004. Internet: <http://www.gencat.cat/llengua/noves/noves/hm04tardor/docs/constantin.pdf>

- Constantin, S., The Romanian Law on Ratification of the European Charter for Regional or Minority Languages, *European Yearbook of Minority Issues*, Vol. 6, 2006/7, pp. 575-584.
- Government Order No. 137/1993 On the functioning of the Council for National Minorities as amended by Government Order No. 220/1993.
- Guvernul Romanei. Departamentul pentru Relatii Interetnice. Diversitatea Reuneste Identitati. Internet: <http://www.dri.gov.ro/en/despre-noi/>
- Ђукић, Ђ., Срби у Румунији чувају национални идентитет, Политика, 05/05/2014. Интернет: <http://www.politika.rs/sr/clanak/291969/%D0%A1%D1%80%D0%B1%D0%B8-%D1%83%D0%A0%D1%83%D0%BC%D1%83%D0%BD%D0%B8%D1%98%D0%B8-%D1%87%D1%83%D0%B2%D0%B0%D1%98%D1%83-%D0%BD%D0%B0%D1%86%D0%B8%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D0%BD%D0%B8-%D0%B8%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B8%D1%82%D0%B5%D1%82>
- Djurić-Milovanović, A., Serbs in Romania Relationship between Ethnic and Religious Identity, *Balkanica*, 2012, XLIII, pp. 117-142.
- Јончић, М., Положај и заштита мањина у међународном праву, *Међународна политика*, год. LXIII, бр. 1147, 2012, стр. 53-72.
- Канкапаш Тркља, М., Све их је мање, али се не дају – са Србима у Темишвару на Божић, *Sputniknews*, 07/01/2018. Интернет: <https://rs-lat.sputniknews.com/analyze/201801071114070757-bozic-srbi-temisvar/>
- Law on local public administration no 215/2001. Internet: [file:///D:/20fe61792d723a1bd6d25c0f882219f0%20\(1\).pdf](file:///D:/20fe61792d723a1bd6d25c0f882219f0%20(1).pdf)
- Law Of National Education. Ministerul Educatiei Cercetarii Tineretului si Sportului, 2011. Internet: http://keszei.chem.elte.hu/bologna/romania_law_of_national_education.pdf
- Law no. 360/2002 regarding the status of the police servants. Члан 10. Интернет: <http://www.schengen.mai.gov.ro/English/Documente/Law/Police/Law%20no.%20360%20of%202002.pdf>
- Лопушина, М., У Румунији све мање Срба, *Вечерње новости*, 02.11.2013. Интернет: <http://www.novosti.rs/vesti/planeta.301.html:461873-U-Rumuniji-sve-manje-Srba>
- Пауновић, М., Кривокапић, Б., Крстић, И., *Међународна људска права*, Београд, 2010.

Romania's Constitution of 1991 with Amendments through 2003. Internet: https://www.constituteproject.org/constitution/Romania_2003.pdf?lang=en

Romanian Institute for Research on National Minorities. Internet: <http://www.ispmn.gov.ro/eng/page/despre-institut>

Romania- Minority Rights Group. Internet: <https://minorityrights.org/country/romania/>

Срби у Румунији и Бараганска голгота, *Carsa.rs*, 27/07/2018. Интернет: <https://www.carsa.rs/srbi-u-rumuniji-baraganska-golgota/>

Срби у Румунији добили Дан Светог Саве, *Rasejanje.info*, 18/ 04/2019. Интернет: <https://www.rasejanje.info/2019/04/18/srbi-u-rumuniji-dobili-dan-svetog-save/>

Hungarian Minority in Romania: Ethnic Minority Rights Remain Political Issue, 20/03/2014. *UNPO.org*. Internet: <https://unpo.org/article/16964>

POSITION OF NATIONAL MINORITIES IN ROMANIA- POSITION OF SERB MINORITY

SUMMARY

Romania is a country of many national, linguistic and religious minorities. There are 10.5% of national minorities living in this country. Since the fall of communism in 1989, the position of national minorities in Romania shows tendency of improvement. The paper examines actual legislation of Romania regarding the status of national minorities. The basic rights and obligations of national minorities have been regulated by the 1991 Constitution and constitutional amendments in 2003. The Constitution provides national minorities with rights to development and express their ethnic, cultural, linguistic and religious identity without discrimination; right to learn their mother tongue in schools; right of Parliament representation; right to use their mother tongue in front of administrative and judicial authorities as well as television programs and newsletters in their mother tongue. Positive examples of strengthening minority rights in Romania are: establishment of the Council of National Minorities; Government's decree on the extension of education in languages of national minorities; the establishment of the Institute for the Research of National Minorities and the ratification of the European Charter on Regional and Minority Languages. The Romanian national minority legislation have been criticized for the lack of a State University with program in minority languages as well as the lack of a coherent Law on the status of national minorities. Actual legislation on

minorities contains numerous legal gaps and possibilities for broad judicial interpretations.

The paper pays attention to the position of Serbs in Romania. The author concludes that Serb minority in Romania has representatives at all political levels—from local to the Parliament. Serbs in Romania have right to study in their mother tongue, right to use their mother tongue in front of state administrative and judicial authorities, as well as the publication of newsletters in mother tongue. Total number of Serb national minority in Romania shows tendency of decline. Now, there are only 6 primary schools with classes in Serbian language. After Second World War in Romania were more than 60 primary schools with classes in Serbian language.

The paper concludes that the realization of minority rights in Romania depends mostly on the number of minority. That is why members of Hungarian minority in Romania have more rights compared to members of other minorities, including Serb. The paper concludes that minority rights of Serbs in Romania are respected, despite the language hierarchy and asymmetrical bilingualism of Romanian minority legislation.

Key words: Romania, national minorities, Serb national minority, minority rights.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

930.85(=163.41)(498)(082)(0.034.2)

94(=163.41)(498)(082)(0.034.2)

323.1(=163.41)(498)(082)(0.034.4)

КУЛТУРА Републике Србије и Срба у Румунији : [тематски зборник научних радова] / уредили Ненад А. Васић, Сандра Р. Давидовић. - Београд : Институт за међународну политику и привреду, 2020 (Београд : Институт за међународну политику и привреду). - 1 електронски оптички диск (CD-ROM) ; 12 cm

Системски захтеви: Нису наведени. - Тираж 80. - Напомене и библиографске референце уз текст. - Библиографија уз сваки рад

ISBN 978-86-7067-276-5

а) Културна добра, српска -- Румунија -- Зборници б) Срби -- Румунија -- Зборници

COBISS.SR-ID 15022857